

FACULTY OF ECONOMICS
MATEJ BEL UNIVERSITY IN BANSKÁ BYSTRICA

Aktívne starnutie na Slovensku koncepty a súvislosti

Alena Kaščáková

Slovenská štatistická a demografická dvojkonferencia
Banská Bystrica, 2021

Demografické trendy

<u>Európska populácia</u>

- Nízka miera plodnosti

  2019: EU – 1,53, Slovensko – 1,57
- Posun generácie povojnového baby-boom do poproduktívneho veku
- Rastúca stredná dĺžka života
- Rastúca imigrácia len čiastočne kompenzuje nízku plodnosť a vysoký podiel staršej populácie

Vývoj indikátorov starnutia a porovnanie s EU 27

	Slovensko													EU-27
Ukazovateľ/ rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	**2019**	2020	**2019**
Podiel populácie vo veku:														
0-14 rokov	15,9	15,6	15,5	15,4	15,4	15,4	15,3	15,3	15,3	15,5	15,6	**15,7**	15,8	**15,1**
65 +	12,1	12,3	12,5	12,6	12,8	13,1	13,5	14,0	14,5	15,0	15,5	**16,0**	16,6	**20,5**
50 +	31,0	31,6	32,1	32,5	33,0	33,4	33,8	34,4	34,9	35,2	35,4	**35,7**	36,1	**41,3**
Ukazovateľ														
Index starnutia	76,1	78,8	80,6	81,8	83,1	85,1	88,2	91,5	94,8	96,8	99,4	**101,9**	105,1	**132,9**
Index závislosti mladých	22,1	21,6	21,5	21,4	21,5	21,5	21,5	21,7	21,8	22,2	22,7	**23,0**	23,4	**23,5**
Index šedého zaťaženia	16,8	17,0	17,3	17,5	17,8	18,4	19,0	19,7	20,6	21,5	22,5	**23,5**	24,6	**31,0**
Mediánový vek	36,3	36,6	37,0	37,4	37,7	38,2	38,6	39,0	39,4	39,8	40,2	**40,6**	41,0	**43,7**
Stredná dĺžka života muži	70,9	71,4	71,8	72,3	72,5	72,9	73,3	73,1	73,8	73,8	73,9	**74,3**	73,5	**78,5**
Stredná dĺžka života ženy	79,0	79,1	79,3	79,8	79,9	80,1	80,5	80,2	80,7	80,7	80,8	**81,2**	80,4	**84,0**

Veková pyramída – Slovensko 2019, 2060

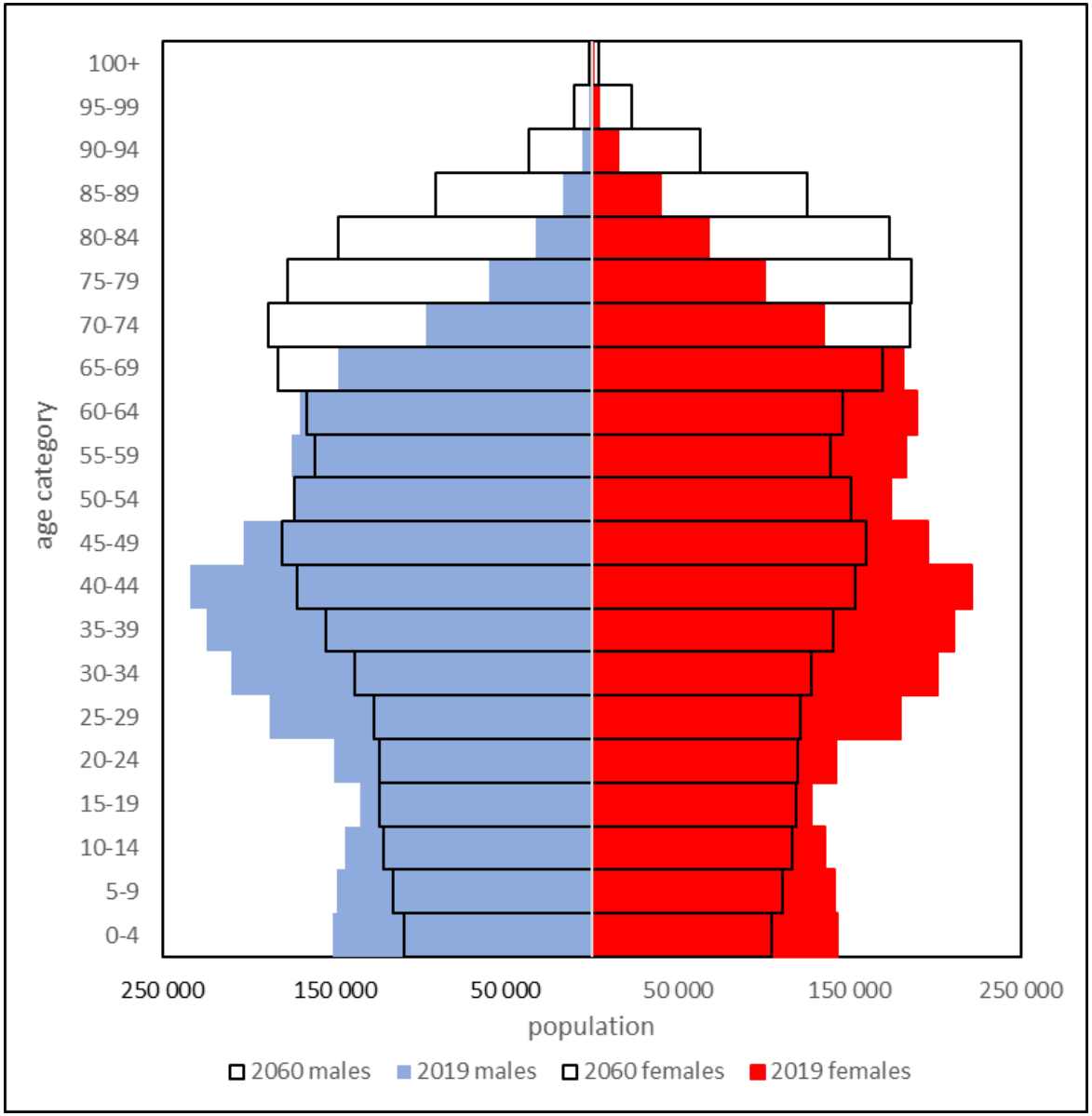

Dôsledky starnutia

- Ekonomické zaťaženie
  - Rast verejných výdavkov na zdravotnú starostlivosť
  - Rastúci dopyt po sociálnych službách
- Príležitosť pre ekonomický rast
  - Vznik a rozvoj striebornej ekonomiky, t.j. ekonomiky danej spotrebou generácie ľudí vo veku od 50 rokov
  - Služby pre seniorov – priestor pre podnikanie

Vývoj koncepcií

- Prvopočiatky:
  - USA, koniec 60.rokov 20.storočia, (Pfeiffer, 1974; Rowe, Kahn, 1987)
  - kľúčom k „úspešnému starnutiu“ je udržanie aktivity v starobe
- Produktívne starnutie:
  - 80. roky, (Bass, Caro, Chen, 1993)
  - odmietanie chronologického veku ako smerodajného prediktora výkonnosti človeka
  - „Produktívne starnutie je akákoľvek činnosť staršieho jednotlivca, ktorá vyrába tovary alebo služby alebo rozvíja kapacitu na ich výrobu, či už je za nich zaplatené alebo nie“

- Zdravé starnutie
  - WHO, Koniec 90. rokov 20. storočia, (Kalache, Kickbusch, 1997)
  - životne dôležité spojenie medzi celoživotnou aktivitou a zdravím. Tento prístup sa zameriaval na širšiu škálu činností, ako sú činnosti obvykle spojené s výrobou a trhom práce, a zdôraznil účasť a začlenenie starších ľudí do spoločenského života
- Aktívne starnutie
  - WHO, 2001
  - najuniverzálnejší koncept
  - „**proces optimalizácie príležitostí pre zdravie, účasť a bezpečnosť s cieľom zvýšiť kvalitu života s rastom veku ľudí**“

Aktívne starnutie

Pokračujúca angažovanosť ľudí v sociálnej, ekonomickej, duchovnej, kultúrnej oblasti a participácia v občianskych aktivitách, nielen schopnosť byť fyzicky aktívny.

Aktívny pobyt v spoločnosti prostredníctvom sociálnych, fyzických a kognitívnych aktivít prispieva k ďalšiemu zdraviu a nezávislosti v neskoršom živote, čo by malo byť vnímané ako pozitívny prínos pre spoločnosť, pretože minimalizuje závislosť starých ľudí od systémov zdravotníctva a sociálnych služieb (Caro, Bass, Chen, 1993 In Dosman, D. a kol., 2006).

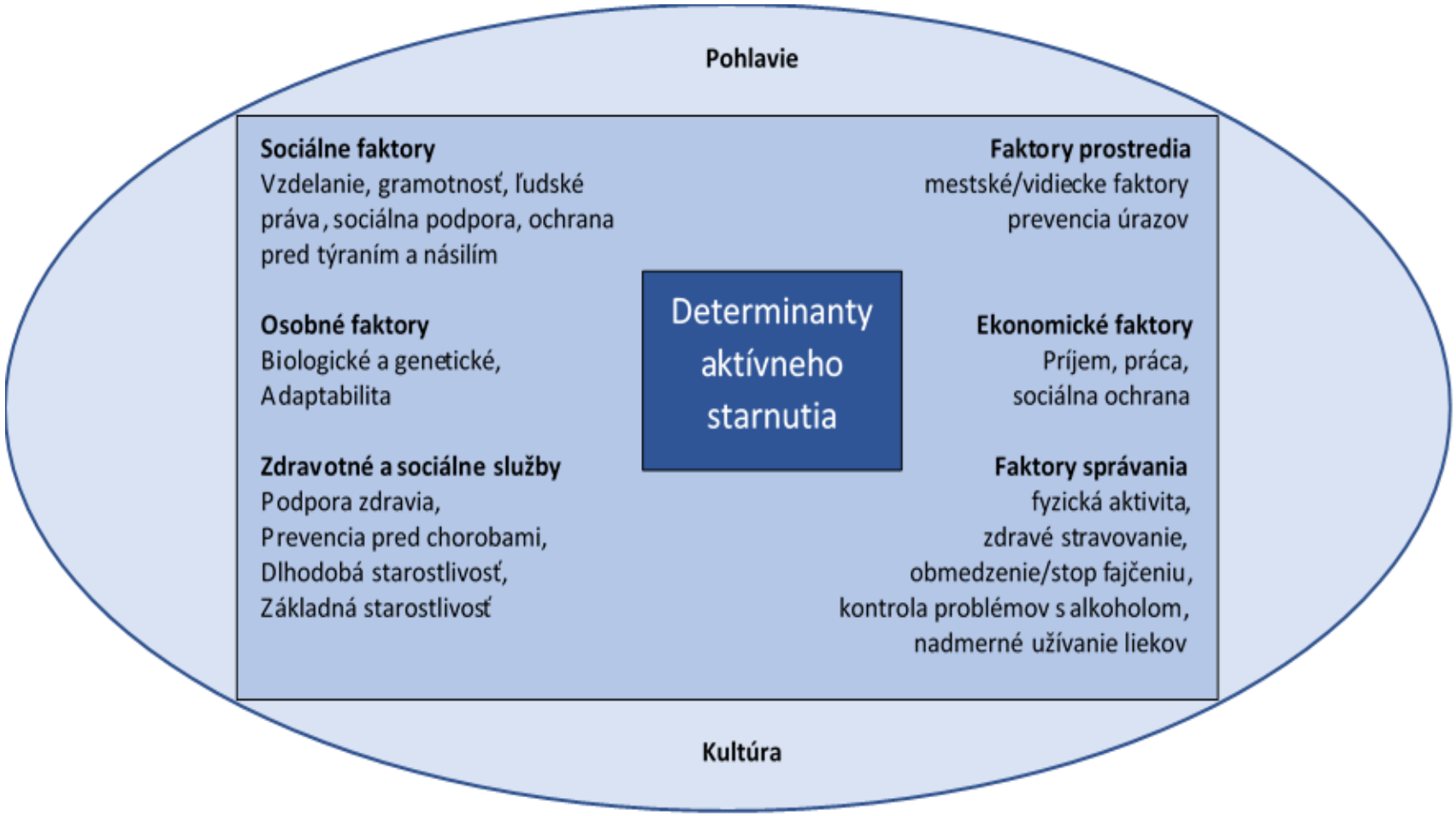

Zdroj: World Health Organization. (2002). Active ageing: A policy framework

AAI (Active Ageing Index)

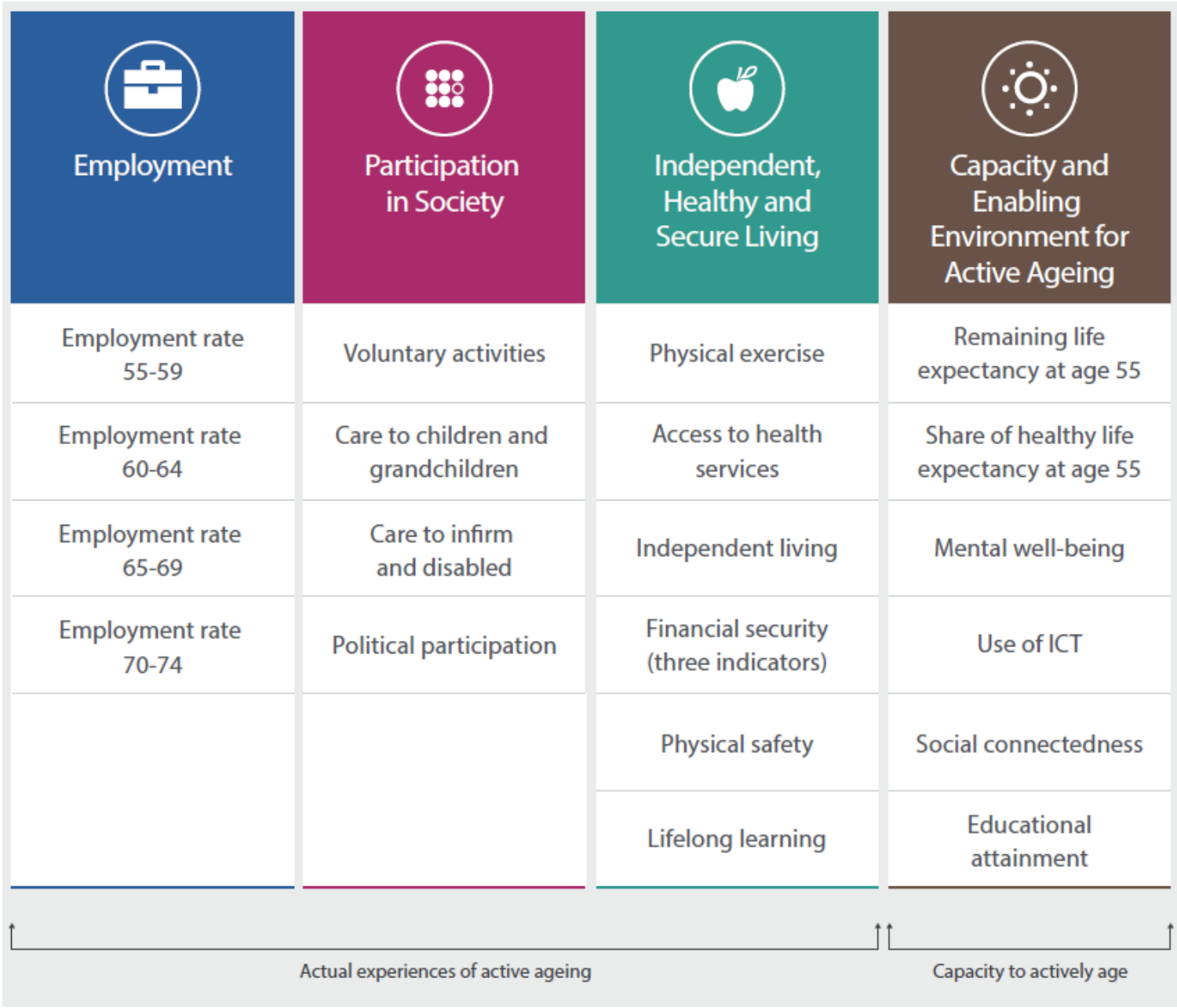

AAI (Active Ageing Index)

Doména	Indikátor	Definícia
I.	• Miera zamestnanosti vo veku 55-59	• je podiel zamestnaných ľudí vo veku 55-59 z celkového počtu ľudí vo veku 55-59 rokov
	• Miera zamestnanosti vo veku 60-64	• je podiel zamestnaných ľudí vo veku 60-64 z celkového počtu ľudí vo veku 60-64 rokov
	• Miera zamestnanosti vo veku 65-69	• je podiel zamestnaných ľudí vo veku 65-69 z celkového počtu ľudí vo veku 65-69 rokov
	• Miera zamestnanosti vo veku 70-74	• je podiel zamestnaných ľudí vo veku 70-74 z celkového počtu ľudí vo veku 70-74 rokov
II.	• Dobrovoľnícka činnosť	• Podiel ľudí vo veku od 55 rokov, vykonávajúcich organizovanú neplatenú dobrovoľnícku prácu (aspoň raz do týždňa)
	• Starostlivosť o deti	• Podiel ľudí vo veku od 55 rokov, ktorí poskytujú pomoc svojim deťom alebo vnúčatám (aspoň raz do týždňa)
	• Starostlivosť o dospelých	• Podiel ľudí vo veku od 55 rokov, ktorí osobne poskytujú pomoc starším alebo imobilným príbuzným (aspoň raz do týždňa)
	• Politická participácia	• Podiel ľudí vo veku od 55 rokov, ktorí sa zúčastňujú na aktivitách a činnostiach odborov, politickej strany alebo združenia alebo podpísali petíciu vrátane e-mailu alebo online

AAI (Active Ageing Index)

III.	• Fyzická aktivita	• Podiel ľudí vo veku od 55 rokov, ktorí sa takmer každý deň venujú športu alebo fyzickej aktivite
	• Potreby zdravotnej starostlivosti	• Podiel ľudí vo veku od 55 rokov, ktorí neuvádzajú, že by potrebovali zdravotnú alebo dentálnu starostlivosť počas posledných 12 mesiacov pred prieskumom
	• Nezávislé bývanie	• Podiel ľudí vo veku od 75 rokov, ktorí žijú sami v jednočlennej domácnosti alebo v dvojčlennej domácnosti
	• Relatívny mediánový príjem	• Podiel mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu ľudí vo veku od 65 rokov k mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu osôb mladších ako 65 rokov
	• Miera chudoby	• 100 – Podiel ľudí vo veku od 65 rokov, ktorí sú ohrození chudobou (s použitím 50% hranice mediánového príjmu)
	• Materiálna deprivácia	• 100 – Podiel ľudí vo veku od 65 rokov, ktorí sú deklarujú čiastočnú materiálnu depriváciu (nemôžu si dovoliť aspoň 4 z deviatich položiek)
	• Osobná bezpečnosť	• Podiel ľudí vo veku od 55 rokov, ktorí sa cítia veľmi bezpečne alebo bezpečne keď kráčajú vo svojom okolí večer po zotmení
	• Celoživotné vzdelávanie	• Podiel ľudí vo veku 55 – 74 rokov, ktorí uviedli, že absolvovali vzdelávanie alebo odbornú prípravu počas štyroch týždňov pred prieskumom
IV.	• Zostávajúcich 50 rokov strednej dĺžky života vo veku 55 rokov	• Podiel osôb, ktorí sa vo veku 55 rokov dožijú ešte ďalších 50 rokov
	• Podiel zdravých rokov života vo veku 55 rokov	• Podiel strednej dĺžky života v zdraví vo veku 55 rokov ku strednej dĺžke života vo veku 55 rokov
	• Mentálna pohoda	• Index, ktorý meria vlastné deklarované pocity pozitívnej a šťastnej nálady
	• Využívanie IKT	• Podiel ľudí vo veku 55 – 74 rokov, ktorí používajú internet aspoň raz do týždňa
	• Sociálny kontakt	• Podiel ľudí vo veku od 55 rokov, ktorí sa spoločensky stretávajú s priateľmi, príbuznými alebo kolegami aspoň raz do týždňa
	• Dosiahnuté vzdelanie	• Podiel ľudí vo veku 55 – 74 rokov s vyšším stredoškolským alebo vysokoškolským vzdelaním

Hodnotenie krajín EÚ na základe AAI

(Poradie v rebríčku v rokoch 2010 – 2018)

Nr.	Country	2010	2012	2014	2016	2018
1	Belgium	12	15	16	9	10
2	Bulgaria	24	24	23	21	22
3	Czech Republic	15	12	11	13	11
4	Denmark	2	2	2	2	2
5	Germany	7	9	9	8	6
6	Estonia	8	16	10	10	9
7	Ireland	6	5	6	7	7
8	Greece	22	25	28	28	28
9	Spain	17	17	17	19	18
10	France	9	11	7	6	8
11	Croatia	25	18	19	26	27
12	Italy	20	13	14	17	17
13	Cyprus	10	7	13	15	13
14	Latvia	13	22	18	16	15
15	Lithuania	18	19	21	20	20
16	Luxembourg	14	8	8	11	16
17	Hungary	28	27	26	27	25
18	Malta	23	20	20	14	14
19	Netherlands	3	4	4	3	3
20	Austria	16	14	15	12	12
21	Poland	26	28	27	25	24
22	Portugal	11	10	12	18	19
23	Romania	21	23	24	23	26
24	Slovenia	19	21	22	22	23
25	Slovakia	27	26	25	24	21
26	Finland	5	6	5	5	5
27	Sweden	1	1	1	1	1
28	United Kingdom	4	3	3	4	4

Situácia na Slovensku

- Nízka príjmová úroveň domácností dôchodcov
  - Jednočlenná dôchodcovská domácnosť: až 70 % výdavkov tvoria výdavky na potraviny, bývanie a na zdravie, úzky manévrovací priestor pre fakultatívne výdavky
- Nízka očakávaná stredná dĺžka zdravého života
  - (2019: 56 rokov – muži, 56,3 rokov – ženy)
- Nízka zamestnanosť populácie nad 65 rokov
- Nízka účasť seniorov na aktivitách mimo svojich domovov
  - Nízky podiel dobrovoľníckej práce, prevaha neplatenej práce v domácnosti

Situácia na Slovensku

- Nízka miera internetového pripojenia domácností seniorov a nedostatok informačných a komunikačných schopností (obmedzený prístup k informáciám)
  - Hodnotenie indexu DESI: 22.miesto z 28 krajín EÚ
- Nedostatočná kapacita zariadení sociálnych služieb
  - Prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť
- Znižujúci sa podiel produktívnej zložky populácie vytvára tlak na zamestnávanie starších ľudí
  - Potreba vytvorenia alternatívnych, flexibilných a vekovo priateľských pracovných podmienok, age-manažmentu

Piliere prístupu verejných politík k aktívnemu starnutiu

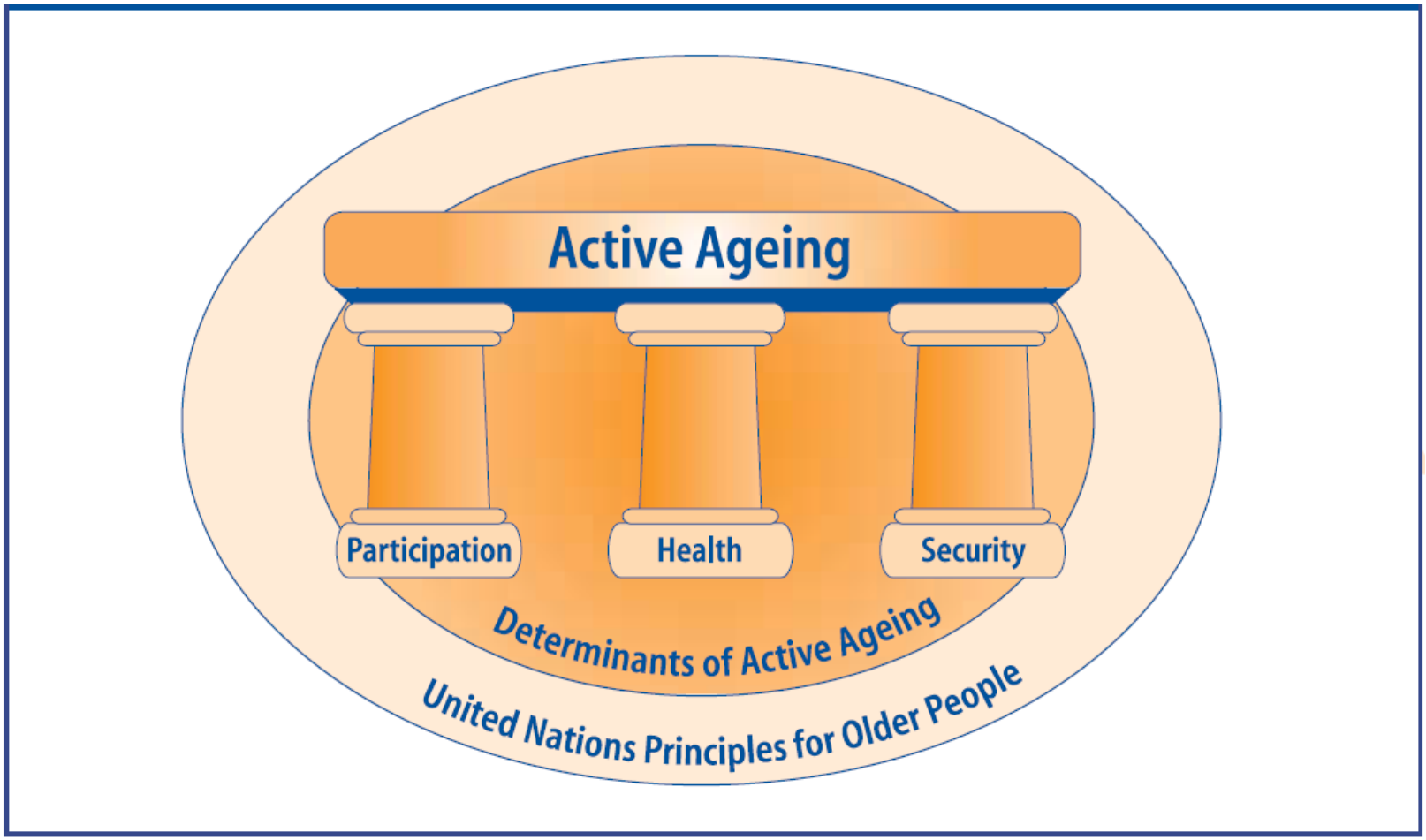

Národné dokumenty SR

- Vízia a stratégia Slovenska do roku 2030 – dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky - Slovensko 2030,
- Národný program aktívneho starnutia na roky 2021 – 2030
- Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030
- Národná stratégia SR pre digitálnu integráciu

- Európska komisia: výzva pre reálne fungujúce politiky aktívneho starnutia
  - viesť aktívny život v starobe je fundamentálnym prvkom plnohodnotnej existencie

Začnime aktívne starnúť už teraz!

